

Ἡ Σημερινή Προστασία τῆς Μητρότητας καί τοῦ Παιδιοῦ Ἀντικίνητρο γιά τήν Γονιμότητα

Τῆς κας. Χριστίνας Βάγια*

«Οὐδέν γάρ μητρός εὐσπλαχνότερον
καί τούτω λέγω ἵνα τιμᾶσθαι νομοθετήσω τάς μητέρας».
Ἀγ. Γρηγόριος Θεολόγος (Ὁμιλία ΛΖ).

*Ἡ δραστική μείωση τῆς γεννητικότητας πού παρατηρεῖται στή χώρα
μας συνέπεσε μέ τήν τεράστια αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων
γυναικῶν ἀλλά καί αὐτοῦ τῶν ἐργαζομένων μητέρων.*

*Στήν παρουσίαση ἐπιδιώκεται μιᾶ συζήτηση τῆς συνάφειας τοῦ
ἀριθμοῦ τῶν παιδιοῶν ἀνά οἰκογένεια μέ τήν ἀπασχόληση ἐκτός σπιτιοῦ
μητέρων, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀνήλικα ἢ καί ἀνήλικα τέκνα. Ὑπάρχει αἰτιώδης
σχέση καί κατά πόσο μπορεῖ κανεῖς νά τήν ἀποδώσει στήν ἐργασία τῆς
μητέρας;*

A. Ἐρευνητικά δεδομένα

Τά στοιχεῖα καί οἱ πληροφορίες προέρχονται κυρίως ἀπό μιᾶ
μικρή σέ ἔκταση καί περιεχόμενο ἔρευνα πού πραγματοποίησε τό τμήμα
Κοινωνικῆς Ἐργασίας τοῦ ΤΕΙ Ἀθήνας σέ συνεργασία μέ τή Δημοτική
ἀρχή τῆς Ἐλευσίνας καί τῆς Νέας Ἰωνίας.(1994)

Ἡ στατιστική ἐπεξεργασία αὐτῆς τῆς περιορισμένης διερεύνησης
ένός πολύπλοκου φαινομένου, ὅπως εἶναι ἡ ἀπασχόληση μητέρων μέ
ἀνήλικα παιδιά σέ ἀστικές-βιομηχανικές περιοχές καί τοῦ ἐπίσης
πολυσύνθετου θέματος τῆς Γονιμότητας, δέν φιλοδοξεῖ νά παρουσιάσει
γενικά καί ὑπερτοπικά συμπεράσματα. Ὅμως τά εὐρύματα ἐνισχύονται
καί ἐμπλουτίζονται ἀπό ἄλλες προγενέστερες καί μεταγενέστερες
ἔρευνες.

Στόν περιορισμένο χρόνο αὐτῆς τῆς παρουσίας διαλάξαμε νά
ἐπισημάνουμε εὐρήματα, πού ἐνισχύονται ἀπό ἄλλες προγενέστερες καί
μεταγενέστερες ἔρευνες.

---

* Χριστίνα Βάγια, Καθηγήτρια Κοινωνικῆς Ἐργασίας, ΤΕΙ/Α καί μέλος τῆς
Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Γάμου, Οἰκογενείας, Παιδιοῦ καί
Δημογραφικοῦ Προβλήματος.

Χαρακτηριστικά του δείγματος
ΟΛΙΚΟΣ ΔΗΜΟΤΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ. (πίνακας 1)

ΕΛΕΥΣΙΝΑ	ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ
25.000(1991)	60.335(1981)
ΣΥΝΟΛΟ 85.335	
ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
13.500	31.000
ΣΥΝΟΛΟ 44.500	
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΜΗΤΕΡΕΣ 20-50 ΕΤΩΝ	
3.056(40%)	5.314(38,5%)
ΣΥΝΟΛΟ 8.370	
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΜΗΤΕΡΕΣ ΜΕ ΑΝΗΛΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ	
1.160(38%)	1.730(33%)
ΣΥΝΟΛΟ 2.890	
ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	
116(10%)	173(10%)
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
289(10%)	

Οί δύο αυτοί δήμοι τῆς Αττικῆς, ἄν καί ἔχουν ἀρκετές διαφορές, ὁμοιάζουν στό ὅτι ἔχουν κατ' ἐξοχήν ἐργαζόμενους πληθυσμούς, στόν δευτερογενή καί τριτογενή τομέα καί ἔντονο ἀστικό χαρακτήρα.

ΜΗΤΕΡΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΜΕ ΑΝΗΛΙΚΟ ΤΕΚΝΟ

ΧΑΡΑΚΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	
Μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ 25-40 ἐτῶν	74%
Παντρεμένες	89%
μέ 1 παιδί	29%
Μέ 2 παιδιά	54%
Μέ 3 παιδιά	14%
Μέ 4 παιδιά	3%
Ἀνώτερη-Ἀνώτατη Ἐκπαίδευση	20%
Ἀναλφάβητες ἢ μέ γνώσεις Δημοτικού	16%
Μόνιμη καί πλήρης ἀπασχόληση	78%
Θέση στό ἐπάγγελμα: μισθωτές	78,2%
Αὐτοομολογούμενη μέτρια-κακή οικονομική κατάσταση οἰκογένειας	60%
Ἐργασία πρὶν καί μετά τήν ἀπόκτηση παιδιοῦ(-ῶν)	84%

Τό δείγμα από 289 εργαζόμενες μητέρες ηλικίας 20-50 ετών (γόνιμη ηλικία) με ένα ή περισσότερα ανήλικα παιδιά αποτελεί τό 10% του κατά προσέγγιση εκτιμηθέντος συνολικού πληθυσμού (2.893), ό όποιος έγινε μέ βάση τά δημοτολόγια (1991-1993), τήν απογραφή 1981, τούς εκλογικούς καταλόγους, καί τίς ληξιαρχικές πράξεις θανάτου.

Ό γυναικείος πληθυσμός καί στούς δύο δήμους κυμαίνεται στά ίδια ποσοστά καί ύπάρχει στατιστική συνάφεια, ή όποία διευκόλυνε τήν έξαγωγή κοινών εύρυμάτων αλλά καί στή διασταύρωση.

- Στο συνολικό δείγμα 89% είναι παντρεμένες, ενώ οί μονογονεϊκές οικογένειες πού κυμαίνονται σέ χαμηλά ποσοστά προέρχονται από διαζύγιο ή χηρεία.
- Πάνω από τίς μισές οικογένειες έχουν 2 παιδιά (54%), ακολουθούν σέ ύψηλό ποσοστό οί οικογένειες μέ 1 παιδί (27-32%), ενώ μέ τρία παιδιά παρατηρείται σημαντική μείωση.
- Δραματικά χαμηλός είναι ό αριθμός τών πολύτεκνων οικογενειών στό δείγμα καί στόν συνολικό πληθυσμό τών εργαζομένων μητέρων μέ ανήλικα τέκνα.

Η εικόνα πού παρουσιάζει τό μέγεθος του αριθμού τών παιδιών ανά οικογένεια συμβαδίζει μέ τήν πρώτη έρευνα του ΕΚΚΕ (1984-1985) για τήν γονιμότητα καί τήν απασχόληση γυναικών στην Αθήνα, αλλά καί μέ δημογραφικά δεδομένα για τή δραματική μείωση τών πολυμελών νοικοκυριών (1951=38%, 1981=12% ΕΣΥΕ).

Διασταυρώνοντας τήν γενική ύπογεννητικότητα στόν πληθυσμό μέ τό συνεχώς μειούμενο αριθμό τών πολυμελών νοικοκυριών, μπορούμε μέ βεβαιότητα νά ύποστηρίξουμε τή μείωση τών πολυτέκνων οικογενειών.

Τό δείγμα παρουσιάζει μία σχετική ισορροπημένη εικόνα σέ σχέση μέ τό επίπεδο εκπαίδευσης.

Η συντριπτική πλειοψηφία τών μητέρων έχουν μόνιμη καί μέ πλήρη απασχόληση εργασία εκτός σπιτιού καί εργάζονταν πριν καί μετά τήν απόκτηση τέκνου.

Οί περισσότερες μητέρες (60%) περιγράφουν τήν οικονομική κατάσταση τής οικογένειας από μέτρια ως κακή. Ό οικονομικός παράγοντας προβάλλεται ως πρώτος λόγος για τήν αναζήτηση καί έξασφάλιση εργασίας (85-90%).

Ως προς τήν θέση στό επάγγελμα ή μεγαλύτερη ομάδα, μέ διαφορά, είναι οί μισθωτές. Μέ άλλα λόγια ή θέση τής γυναίκας ως μισθωτής στό επάγγελμα παραμένει σταθερά σέ ύψηλότατα ποσοστά, έναντι τών εργοδοτιών καί τής αυτοαπασχόλησης.

1. Σέ οικογένειες μέ ένα τουλάχιστον ανήλικο τέκνο, υπάρχει συνάφεια του αριθμού των παιδιών μέ την απασχόληση των μητέρων τους;

1.1. Ένα πολύ ύψηλό ποσοστό εργαζομένων μητέρων (84%) εργαζόταν πριν την απόκτηση παιδιού-ων και συνέχισε νά εργάζεται και μετά την γέννησή τους και μάλιστα σέ μόνιμη απασχόληση. Έδω θά μπορούσαμε νά αμφισβητήσουμε την αιτιακή σχέση από την απασχόληση προς την γονιμότητα, αφού τεκνοποίησαν όντας εργαζόμενες.

1.2. Υπάρχει όμως και τό ζήτημα του αριθμού των παιδιών, δηλαδή απέκτησαν όσα παιδιά επιθυμούσαν, αν και εργαζόμενες;

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων παρουσιάζει συνάφεια μεταξύ τής:

- μόνιμης και πλήρους απασχόλησης,
- εργασίας και πριν την απόκτηση παιδιών,
- ικανοποίησης των μητέρων από τον αριθμό των παιδιών πού τώρα έχουν,
- αρνητικής σχέσης του αριθμού των επιθυμητών παιδιών μέ την απασχόληση.

Μέ άλλα λόγια ένα αξιοσημείωτο ποσοστό εργαζομένων μητέρων, ανηλικών παιδιών (43%) μέ μόνιμη απασχόληση, πριν και μετά την τεκνογονία, έχουν αποκτήσει όσα παιδιά ήθελαν και θεωρούν ότι ή εργασία τής γυναίκας-μητέρας δέν αποτελεί εμπόδιο για την απόκτηση του επιθυμητού αριθμού παιδιών.

1.3. Οί υπόλοιπες εργαζόμενες μητέρες (57%), πού βλέπουν την απασχόλησή τους ως ανασταλτικό παράγοντα στην αύξηση του αριθμού των παιδιών στην οικογένεια, δηλώνουν απερίφραστα την επιθυμία τους για περισσότερα παιδιά από αυτά πού ήδη έχουν. Όταν όμως τούς ζητείται νά αιτιολογήσουν την απόφασή του, νά μήν ικανοποιήσουν αυτήν τους την επιθυμία, τότε δέν προβάλλουν την εργασία τους αλλά άλλους αιτιολογικούς παράγοντες, πού δίνουν ψυχολογική, συναισθηματική και οικονομική διάσταση στην επιλογή τους, όπως θά δοῦμε και στίς απαντήσεις του δευτέρου ερωτήματος.

1.4. Τηρουμένων των αναλογιών, μπορούμε νά διαπιστώσουμε μία γενική παρατήρηση στην αιτιώδη συνάφεια αριθμού παιδιών ανά οικογένεια και απασχόλησης μητέρας μέ ανήλικα τέκνα. **Η εργασία των μητέρων πού βρίσκονται στην αναπαραγωγική ηλικία από μόνη της δέν μπορεί νά εκτιμηθεί και μάλιστα μονοδιάστατα ως ό αιτιολογικός**

παράγοντας για τή μείωση ή τήν αύξηση του αριθμού των παιδιών ανά οικογένεια. Χρειάζεται να συνεκτιμηθούν και άλλοι παράγοντες, οί όποιοι μπορεί να επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα αυτή τή διμερή σχέση.

1.5. Όσον άφορᾶ στό μέγεθος τής οικογένειας, παραμένει άνοιχτό τό ερώτημα, άν πρόκειται για προσωπικές έπιλογές ή για άποφάσεις των συζύγων, πού καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τά πρότυπα γονιμότητας, καθώς και άνατροφής και άποκατάστασης των παιδιών, πού επικρατοῦν σήμερα στίς αστικές περιοχές, όπου ζοῦν τά περισσότερα ζευγάρια.

Κάτι τέτοιο δηλώνεται από τό εύρημα, ότι πολύ καλά ή καλά από οικονομικής πλευρᾶς οικογένειες περιορίζουν τόν αριθμό των παιδιών τους άντί να τόν αυξάνουν και ή μεγάλη ομάδα των μητέρων, πού δέν συνδέει τήν άπασχόληση μέ τόν αριθμό των παιδιών, έχουν κατά κανόνα 1-2 παιδιά.

Μέ άλλα λόγια, πόσο επηρεάζει τό ιδεολογικό υπόβαθρο των σημερινών ζευγαριών, τήν αύξηση ή μείωση του επιθυμητού αριθμού των παιδιών έναντι τής μητρικής άπασχόλησης; Όταν μάλιστα ή μητρική άπασχόληση θεωρείται πλέον άδήριτη ανάγκη και πραγματικότητα για τίς περισσότερες Έλληνίδες και για τήν πλειοψηφία των ελληνικών οικογενειών!

Μήπως θά πρέπει να αναζητήσουμε και στό θρησκευτικό ή πολιτιστικό φρόνημα των ζευγαριών μία πρόσθετη αίτία έπιρροής τής γονιμότητας;

Όπως τόνισε ό Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος κ. κ. Χριστόδουλος, σε όμιλία του για τήν Οικογένεια και τή Μητρότητα: «Τό σημερινό ζευγος θά πρέπει να βρει μέσα στην πίστη μας τούς τρόπους και τίς δυνάμεις, μέ τούς όποιους θά βιώνει τό μυστήριο του γάμου. Θά πρέπει να πλησιάσει τή μητρότητα ως «μέγαν δῶρον του Κυρίου.....Ο γάμος, ή οικογένεια και ή μητρότητα θά πρέπει να συνεχίσουν να κατανοοῦνται όχι ως νομικές καταστάσεις, όχι ως περιοριστικά κοινωνικές λειτουργίες, αλλά ως μυστηριακό, ως πνευματικό γεγονός». (Εφημερίδα Διαπαιδαγώγηση, Ιαν. 2001)

Ένδιαφέρον παρουσιάζει ή διαφορετική αντίληψη των μητέρων τής Έλευσίνας πού σε ύψηλό ποσοστό (42%) πιστεύουν ότι ή γυναίκα πρέπει να έχει τήν τελική άπόφαση για τόν αριθμό των παιδιών, έναντι αυτών τής Νέας Ίωνίας, πού δηλώνουν σχεδόν χωρίς εξαίρεση, ότι τό ζευγάρι από κοινῶ πρέπει να τόν καθορίζει.

2. Πόσο επιδρῶν στην αύξηση του αριθμού των παιδιών άλλοι παράγοντες, οί όποιοι σχετίζονται έμμεσα μέ τήν επαγγελματική

άπασχόληση τῆς μητέρας, ἀλλά δέν ἀφοροῦν τό εἶδος ἐργασίας ἢ τήν ἐπαγγελματική θέση;

2.1. Ἡ ἔρευνα ἐπιβεβαιώνει προηγούμενη ἔρευνα πού ἔγινε στήν εὐρύτερη περιοχή τῆς πρωτεύουσας (ΕΚΚΕ, 1983-1984, Χ. Συμεωνίδου, 1990), ὅτι δηλαδή ὑπάρχει ἄμεση ἀλλά καί ἔμμεση αἰτιακή σχέση ἀπό τήν ἀπασχόληση πρὸς τήν γονιμότητα καί ὄχι τό ἀντίστροφο, ὅπως ἔχουν δείξει ἀποτελέσματα ἐρευνῶν σέ ἄλλες ἀναπτυγμένες χῶρες. (δηλαδή αἰτιακή σχέση ἀπό τήν τεκνογονία πρὸς τήν ἀπασχόληση).

2.1. Οἱ μητέρες του δείγματος στό σύνολο τους δέν συσχετίζουν τίς κοινωνικές παροχές γιά τή μητρότητα καί τό παιδί, καθώς καί γιά τήν ἐργασιακή τους προστασία στό διάστημα τῆς κυφορίας ἢ τῆς λοχείας μέ τήν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν στήν οἰκογένεια. Αὐτό μπορεῖ νά σημαίνει

- ἀπόρριψη τῆς ὑπάρχουσας πολιτικῆς γιά τήν προστασία τῆς ἐργαζόμενης μητέρας καί γιά τό δικαίωμά της στήν τεκνογονία,
- ἀπογοήτευση καί δυσπιστία γιά τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν μέτρων γιά τίς πολύτεκνες οἰκογένειες.

2.3. Ἄν αὐτό συνδυαστεῖ μέ τή διαπίστωση ὅτι αὐτομολογοῦν τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς οἰκογένειας, ὡς ἀποκλειστική σχεδόν αἰτία γιά τήν ἐξωσπυτική τους ἀπασχόληση, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε, ὅτι στήν χώρα μας ἡ ἀγορά ἐργασίας δέν εἶναι οὔτε μεγάλη οὔτε εὐέλικτη γιά τήν ἐργαζόμενη μητέρα.

Καί ἀκόμη ὅτι *τά μέτρα πού προβλέπει ἡ Πολιτεία γιά τήν προστασία τοῦ οἰκογενειακοῦ εἰσοδήματος ἢ τοῦ κόστους τῶν παιδιῶν ἀποτελοῦν ἀντικίνητρο γιά μεγάλες οἰκογένειες.*

2.4. Μιά ἀκόμα αἰτία πού προβάλλεται εἶναι ἡ ἀδιαφορία τοῦ συζύγου-πατέρα νά συμμεριστεῖ τίς οἰκοκυρικές ἐργασίες καί τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Διασταυρούμενη μέ τήν κακή ἢ χαμηλή οἰκονομική κατάσταση τῆς οἰκογένειας καί τήν ἀπογοήτευση γιά τά μέτρα φύλαξης τῶν παιδιῶν (ποιοτικά καί ποσοτικά), ἐπιδρᾷ θετικά στόν περιορισμό τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν.

Σέ πολλά ἔχουν ἀλλάξει οἱ στάσεις καί οἱ ἀξίες μέσα στήν ἑλληνική οἰκογένεια, ἀλλαγές τίς ὁποῖες ἐπέβαλλαν οἰκονομικές καί κοινωνικές πραγματικότητες. Σχετικά ὅμως μέ τή θέση καί τό ρόλο τοῦ συζύγου-πατέρα στίς οἰκογενειακές ἐργασίες, παρόλη τήν ἀπογύμνωση τῆς οἰκογένειας ἀπό τά συμπληρωματικά της μέλη, ἡ οἰκογένεια δέν φαίνεται νά βιάζεται νά ἀλλάξει τήν τακτική «τῆς ἀπό μακρόθεν ἐπίβλεψης τοῦ πατέρα».

Τή θέση αυτή επιβεβαιώνουν και τὰ λόγια τοῦ Μακαριωτάτου: «Νά βροῦμε τούς τρόπους πού ἡ οἰκογένεια μπορεῖ νά ὑπάρχει, νά λειτουργεῖ καί νά ἐπιτελεῖ τό χρέος της ἔναντι τοῦ Κυρίου, χωρίς δεδομένους ρόλους τῶν συζύγων, χωρίς στερεότυπα».

(Διαπαιδαγώγηση, ὁ. π.)

2.5. Συνοψίζοντας, *οἱ προβαλλόμενες αἰτίες* τῶν ἐργαζομένων μητέρων μέ ἀνήλικα τέκνα γιά περιορισμό τοῦ ἐπιθυμητοῦ ἀριθμοῦ παιδιῶν εἶναι:

- **φόβος τῆς ἀποτυχίας** στό μητρικό τους ρόλο
- πεποίθηση *ὅτι οἱ μέχρι σήμερα παροχές τῆς Πολιτείας γιά τήν προστασία τους (ὡς μητέρας καί ὡς ἐργαζόμενης) δέν εἶναι οὐσιαστικά βοηθητικές καί δέν ἀποτελοῦν κίνητρο γιά νά κάνουν περισσότερα παιδιά.*
- *ἀπογοήτευση* γιά τήν ἀνεπάρκεια τῶν μέτρων προστασίας τοῦ παιδιοῦ καί γιά τήν ποιοτικά ἀνεπαρκή φύλαξη τῶν παιδιῶν τους.
- *ἀνασφάλεια* λόγω τῆς ἀπουσίας ἑνός ἔμπρακτα στηρικτικοῦ ρόλου τοῦ συζύγου τους στίς ἐργασίες τῆς οἰκογένειας καί στήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν.

3. Πόσο ἀξιοποιοῦν οἱ ἐργαζόμενες μητέρες τίς ὑπάρχουσες Ὑπηρεσίες Φύλαξης τῶν Παιδιῶν τους στό Δῆμο ἢ στή Κοινότητα καί γιατί;

3.1. Οἱ 214 ἀπό τίς 289(74,5%) μητέρες πού ἐμπιστεύονται τὰ παιδιά τους σέ «ἄλλα χέρια, δηλώνουν λίγο ἢ καθόλου εὐχαριστημένες, ἐνῶ ὑπάρχει στατιστική συνάφεια μέ τόν φόβο τους νά ἀποτύχουν στόν μητρικό τους ρόλο καί μέ τήν ἔμπρακτη ἀπογοήτευσή τους ἀπό τήν ἀποδοτικότητα τῶν παρεχόμενων ὑπηρεσιῶν φύλαξης τῶν παιδιῶν στό Δῆμο ἢ ἀπό τό Δῆμο.

3.2. Ἐνα συχνό μέτρο φύλαξης τῶν παιδιῶν πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἐργαζόμενες μητέρες εἶναι συγγενικά πρόσωπα μέσα ἢ ἔξω ἀπό τό σπίτι (οἱ περισσότερες στήν Ἐλευσίνα). Ἐξ ἴσου συχνά, οἱ μητέρες χρησιμοποιοῦν τοπικούς παιδικούς σταθμούς (οἱ περισσότερες στή Νέα Ἴωνία, ὅπου ὑπάρχει καί ἡ μεγαλύτερη ζήτηση), γιά τούς ὁποίους δηλώνουν σοβαρές ἐπιφυλάξεις καί παράπονα σέ σχέση μέ τήν ποιότητα τῆς ἐξυπηρέτησης καί τήν ἱκανοποιητική συνεργασία.

Τά εὐρύματα αὐτά συμφωνοῦν μέ ἀντίστοιχα ἀπό τήν διεθνή καί ἑλληνική βιβλιογραφία, ὅπου φαίνεται *ὅτι τό μεγαλύτερο πρόβλημα τῶν ἐργαζόμενων γονέων εἶναι ἡ διάθεση ἐπαρκῶν καί ἱκανοποιητικά ὁργανωμένων ὑπηρεσιῶν προστασίας τῶν παιδιῶν τους.*

3.3. Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό (28%) τών εργαζομένων μητέρων αγνοούσε τή λειτουργία παιδικών σταθμών στην κοινότητά τους. Αυτή μπορεί νά θεωρηθεῖ μιά ἔμμεση διαπίστωση ἀτελέσφορων μηχανισμῶν πληροφόρησης καί ἐνημέρωσης τοῦ δημότη-πολίτη γιά τίς διαθέσιμες παροχές προστασίας παιδιοῦ καί βοήθειας τῆς οἰκογένειας στην κοινότητα.

B. Μιά κοινωνική πολιτική μέ νοοτροπία ὑπέρ τῆς Μητρότητας

Ἀπό τά προαναφερόμενα, ἀναφύεται τό ζήτημα τῆς ἐπάρκειας ἀλλά καί τῆς ὀρθότητος τῆς σημερινῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς σέ σχέση μέ:

1. Τίς ρυθμίσεις στήριξης τών εργαζομένων μητέρων μέ ἀνήλικα παιδιά στην γονιμότητα, στή γονεϊκή τους ἀποστολή καί στην ἀγορά ἐργασίας.

Ἡ μητρότητα εἶναι ἐπιθυμητή στην ἀγορά ἐργασίας. Κρίνεται ἀναγκαῖα μιά ἀλλαγή νοοτροπίας ἀπέναντι στην ἐργαζόμενη μητέρα, πού ἐπιθυμεῖ νά κνοφορήσει καί μάλιστα τόν ἐπιθυμητό ἀριθμό παιδιῶν.

- Τό σύνολο τών διατάξεων πού ἀποβλέπουν στην προστασία τῆς ἐργαζόμενης μητέρας «σκοπόν ἔχουν νά κάμψουν τήν ἀντίδραση τών ἐπιχειρήσεων καί τών ὀργανισμῶν στην ἀπασχόληση ἐγκύων γυναικῶν καί μητέρων. Καί ἡ ἀντίδραση αὐτή μεγαλώνει, ὅσο αὐξάνει ἡ προστασία τῆς ἐργαζόμενης μητέρας».
- Ἡ διάκριση σέ βάρος τῆς ἀπασχόλησης τών γυναικῶν δέν ἔχει τήν αἰτία της στό φύλο, ὅπως εικάζεται, ἀλλά στην μέλλουσα ἢ ἐν ἐνεργεία γονιμότητα της. Ἡ ἀπέχθεια τῆς ἐργοδοτικῆς πλευρᾶς γιά τήν μητρότητα ἔχει «ἀντικειμενική θεμελίωση» καί θά παραμένει ἐνεργός, ὅσο λειτουργεῖ ἡ σημερινή μορφή ἀγορᾶς τῆς ἐργασίας.
- Ὁ πολλαπλασιασμός ἢ καί ἐξίσωση τών ἤδη παρεχομένων προστατευτικῶν μέσων τῆς μητρότητας καί τοῦ παιδιοῦ, θά ἐπιφέρουν μεγαλύτερη διστακτικότητα ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις γιά προσλήψεις γυναικῶν σέ παραγωγική ἡλικία, ἐκτός ἂν βρεθοῦν τρόποι, πού νά μειώνουν τό κόστος ἀπό αὐτές τίς ἐπιβαρύνσεις, γιά παράδειγμα ἐπιδότηση ἐπιχειρήσεων,
- Γιά παράδειγμα, ἀπαλλαγή ἀπό τήν ἀνάγκη ἐργασίας στά χρόνια τῆς γονιμότητας μέ τήν δυνατότητα πρόσληψης τών γυναικῶν σέ μεγαλύτερη ἡλικία, πού θά ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπό τούς περισπασμούς τῆς ἀνατροφῆς μικρῶν παιδιῶν.

Ἄν κρίνουμε ἀπό τήν Ἐθνική Ἐκθεση τῆς Ἑλλάδας πρὸς τήν Ἐπιτροπή τοῦ Ο.Η.Ε. γιά τήν ἐξάλειψη κάθε μορφῆς διάκρισης εἰς βάρος

τῶν γυναικῶν, ἡ ἀνεργία τῶν γυναικῶν ἐπηρεάζει τὴν τεκνογονία. Ὅπου τὸ 1999 μίᾱ στίς τρεῖς (3) ἀνεργες Ἑλληνίδες ἦταν μεταξύ 30-44 χρονῶν (γόνιμη ἡλικία)! (Ἑλλάδα, 1993-1999).

Αὐτὴ ἡ ἀποψη ἐνισχύεται καί ἀπὸ τὴν Ἔρευνα τῆς Eurostat 2000, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στίς ὁμάδες τῶν ἀνέργων γυναικῶν: «Πολύ σημαντικὴ αὐξηση παρουσίασαν δύο ἡλικιακὲς ὁμάδες καί συγκεκριμένα α) οἱ ἀνεργες γυναῖκες τῆς ὁμάδας 30-44 χρονῶν (γόνιμη ἡλικία) αὐξήθηκαν κατὰ 58% καί β) ἐκεῖνες μεταξύ 25-29 χρονῶν (κατ' ἐξοχὴν γόνιμη ἡλικία) κατὰ 45%».

Στὴν ἴδια πηγή παρατηροῦμε μίᾱ τεράστια διαφορὰ στὴ συμμετοχὴ τῶν δύο φύλων στό ἐργατικὸ δυναμικὸ τῆς χώρας μας. Στὴν γόνιμη ἡλικία τῶν 25-49 ἐτῶν, τὰ ποσοστὰ συμμετοχῆς στό ἐργατικὸ δυναμικὸ ἀνέρχονται γιὰ τοὺς ἄνδρες σέ 95,6% καί γιὰ τίς γυναῖκες σέ 69,8%. Ἡ παύση ἀπὸ τὴν ἐργασία καί ἡ μερικὴ ἀπασχόληση εἶναι οἱ λύσεις γιὰ τίς γυναῖκες-μητέρες.

2. Τὸ οἰκογενειακὸ εἰσόδημα (ἐλάχιστο ἐγγυημένο εἰσόδημα) καί τὸ κόστος τῶν παιδιῶν.

Οἱ παροχές ὑπερτεροῦν στὸν Δημόσιο τομέα καί δέν εἶναι ἀποτελεσματικὲς, ὡς κίνητρα γονιμότητας, γιὰ ὅσες μητέρες ἐργάζονται στὸν Ἰδιωτικὸ τομέα.

Ἄδεια λοχείας ἐννέα (9) ἐβδομάδες μετὰ τὸν τοκετό (μπορεῖ νά ἐπιμηκυνθεῖ κάποιους ἀκόμη μῆνες, ἂν ὁ τοκετός πραγματοποιηθεῖ νωρίτερα) πάντως **συνολικὰ ἄδεια μητρότητας 17 ἐβδομάδες**. Ὅμως γιὰ **τὸν Δημόσιο Τομέα αὐτὸς ὁ χρόνος εἶναι μεγαλύτερος** (5 μῆνες) καί μέ παράλληλη διασφάλιση τοῦ εἰσοδήματος.

Οἱ διευκολύνσεις εἶναι ἄνισες καί μᾶλλον ἀδικαιολόγητες. Ἀκόμη ἀναποτελεσματικὲς ὡς κίνητρα γονιμότητας γιὰ ὅσες ἐργάζονται στὸν ἰδιωτικὸ τομέα, ὅπου ἐπιπλέον τίς βλέπουν σάν βάρος καί σάν ἀναγκαῖο κακό. Ἔτσι ἡ **προστασία τῆς Μητρότητας ἀποβαίνει κατὰ τῆς Τεκνογονίας.**

Ἡ **Γονικὴ ἄδεια ἀνατροφῆς** χορηγεῖται κάθε φορὰ σέ ἕναν ἀπὸ τοὺς γονεῖς στὰ πρῶτα 3½ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ τους. Μόνο ἕως 3½ μῆνες γιὰ κάθε γονέα. Χωρὶς ἀποδοχές καί μέ ὑποχρέωση νά καλύψει τὴν ἐργατικὴ καί ἐργοδοτικὴ του ἀσφαλιστικὴ εἰσφορά. Ἐνῶ ὁ ἄλλος γονέας πρέπει νά ἐργάζεται ἔξω ἀπὸ τὴν συζυγικὴ κατοικία. Δέν ἰσχύει γιὰ γονέα ἐργαζόμενο σέ ἐπιχειρήσεις μέ λιγότερα ἀπὸ 50 ἄτομα προσωπικό (οἱ περισσότερες ἐπιχειρήσεις).

Τὰ γνωστὰ ἐπιδόματα τέκνων δέν ἀκολουθοῦν τὴν κλίμακα κόστους ζωῆς. Ὁ ΟΑΕΔ εἰσπράττει στό Λογαριασμὸ Οἰκογενειακῶν Ἐπιδομάτων 2% ἀπὸ τίς ἀποδοχές ὅλων τῶν ἐργαζομένων στὸν Ἰδιωτικὸ Τομέα! Τί ἀνταποδίδει στὸν ἐργαζόμενο γονέα;

Πολλές φορές τὰ ἐπιδόματα βαρύνουν τίς ἐπιχειρήσεις στόν ἰδιωτικό τομέα καί ἔτσι ἀποτελοῦν ἓνα ἀντικίνητρο γιά πρόσληψη γονέων μέ πολλά παιδιά. Ὁ ΟΑΕΔ θά μποροῦσε νά ἐπωμισθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου αὐτή τή δαπάνη καί μέ ἐπιλογή καί ἐπάρκεια (ἀνάλογα μέ τό οἰκογενειακό εἰσόδημα) νά ἀπονέμει τὰ ἐπιδόματα.

Τέλος ἡ *ἰδιαίτερη μεταχείριση τῶν μητέρων ὡς πρός τήν συνταξιοδότηση δέν εὐνοεῖ τήν μητρότητα καί τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν.*

3. Τίς Ὑπηρεσίες Παιδικῆς Προστασίας καί στήριξης τῆς Οἰκογένειας στό τοπικό ἐπίπεδο, ὅπου πρέπει νά εἶναι ὁ φυσικός χῶρος λειτουργίας τους.

Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ λειτουργία μιᾶς ποικιλίας προσιτῶν ὑπηρεσιῶν ἀπό τή Δημόσια καί τήν Ἐθελοντική Ἰδιωτική καί Ἐκκλησιαστική Πρωτοβουλία, γιά ὅλες τίς οἰκογένειες πού ἔχουν νήπια ἢ ἀνήλικα παιδιά, πρός διευκόλυνση τῶν ἐργαζομένων μητέρων καί ἐνίσχυση τῆς ἀπόφασης γιά τεκνογονία νέων ζευγαριῶν, πού ζοῦν στίς σκληρές συνθηκες τῶν ἀστικῶν-βιομηχανικῶν Δήμων τῆς χώρας.

Μέ ἄλλα λόγια ἡ ἐξασφάλιση τῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ νά μή λειτουργεῖ ὡς φραγμός στήν τεκνογονία.

*Πάντως τό πρόβλημα παραμένει: **Ἡ δυσκολία συνδυασμοῦ οἰκογενειακῆς ζωῆς καί ἐργασίας ὁδηγεῖ τίς Ἑλληνίδες νά ἀναβάλλουν τήν μητρότητα ὅλο καί περισσότερο καί νά ἀποκτοῦν ὅλο καί λιγότερα παιδιά.***

(Εὐρωπαϊκό Ἰδρυμα γιά τή Βελτίωση τῶν Συνθηκῶν Ζωῆς καί Ἐργασίας, 2000).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βάγια, Χριστίνα(1993). Κεντρική Κοινωνική Ὑπηρεσία Δήμου: Ὅργανο ἀποκέντρωσης καί συντονισμοῦ τῆς τοπικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς. Στό βιβλίο «Οἰκογένεια -Παιδική Προστασία- Κοινωνική Πολιτική», Ἰνστιτοῦτο Οἰκογένειας καί Παιδιοῦ, Ἀθήνα.

Βάγια, Χριστίνα (1994). Μιά διερεύνηση τῆς σχέσης Τεκνογονίας καί Ἀπασχόλησης μητέρων-ἀνηλικῶν παιδιῶν σέ δύο ἀστικούς Δήμους. ΕΚΛΟΓΗ (τ.103) σελ. 251-259

Βάγιας, Ἀντώνιος (1994). Προστασία τῆς Ἐργαζόμενης Μητέρας στό Ἐργατικό Δίκαιο καί στήν Κοινωνική Ἀσφάλιση. ΕΚΛΟΓΗ, (τ.103) σελ.241-250

Βελέντζας, Κ.(1994). Γονιμότητα και έξωσπιτική απασχόληση τής Ελληνίδας. Η μεταβίβαση από την αυτοαπασχόληση στη μισθωτή εργασία και οι συνέπειές της. Στόν τ. «Οί Δημογραφικές εξελίξεις στη Μεταπολεμική Ελλάδα», Έπιμ. Β. Κοτζαμάνης και Λ. Μαράτου-Άλιπράντη, **Νέα Σύνορα**. Αθήνα σελ. 117-133

Έμκε-Πουλοπούλου, Ήρα (1994). *Τό Δημογραφικό*. έκδ. Έλλην, Αθήνα.

ΕΣΥΕ (1989) Στατιστική Έπετηρίδα τής Ελλάδος

ΕΣΥΕ(1999,2000) Στατιστική Έπετηρίδα τής Ελλάδος

Έτήσια Δημογραφική Έκθεση τής Έλληνικής Έταιρίας Δημογραφικῶν Μελετῶν, (1992). έκδ. Ίδρυμα Άντιμετωπίσεως Δημογραφικῶ Προβλήματος. Αθήνα.

Η νέα σχέση οικογένειας και εργασίας (1994), ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (14.5.1994)

Κοτζαμάνης, Βύρων (1983). *Δημογραφικές Έξελίξεις και Προοπτικές*. ΕΚΛΟΓΗ, (τ. 97, σελ. 119-140)

Κυριαζή, Νότα (1992). *Άναπαραγωγή τοῦ πληθυσμοῦ: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και έμπειρικές έρευνες*. έκδ. Gutenberg, Αθήνα.

Μουσούρου, Λουκία (1985). *Οικογένεια και Παιδί στην Αθήνα: Άποτελέσματα μιᾶς έμπειρικῆς έρευνας*. Κολλάρος, Αθήνα.

Ο Άρχιεπίσκοπος γιά τήν οικογένεια και τή Μητρότητα, (2001). **Έφημερίδα ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ, (φ. 155).**

Πάλλη-Πετραλιᾶ, Φάνη (1997). *Η Άτεκνη Χώρα-Δημογραφική Έξέλιξη- Προοπτικές*. έκδ. Ί. Σιδέρη. Αθήνα.

Συμεωνίδου, Χ. (1994). *Η έρευνα γονιμότητας: Άποτελέσματα γιά τήν περιφέρεια τής Πρωτεύουσας, λοιπές αστικές και άγροτικές περιοχές: Προτάσεις Πολιτικῆς*. στόν τ. «Δημογραφικές εξελίξεις στη Μεταπολεμική Ελλάδα», Νέα Σύνορα, Αθήνα, σελ. 103-117.

Συμεωνίδου,Χ., Β. Δουλκέρης, Χ. Καππή, Μ. Μαγδαληνός, Λ. Μαράτου, Δ. Μπαλουρδος, Π. Παππᾶς, Μ. Σαμαρτζή (1992). *Κοινωνικοοικονομικοί προσδιοριστικοί παράγοντες τής γονιμότητας στην Ελλάδα*. (τομ. Α'), ΕΚΚΕ, Αθήνα

Συμεωνίδου, Χάρις(1990). *Απασχόληση και Γονιμότητα τῶν Γυναικῶν στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας.* ΕΚΚΕ, Αθήνα.